

AİLE YAŞAM EĞİTİMİ

FAMILY LIFE EDUCATION

Yelda SEVİM*
Burcu GEZER ŞEN**

Öz

Eğitim, toplumsal bir etkileşim faaliyetidir. Başlangıçta aileden, sonrasında ise giderek genişleyen toplumsal çevreden etkilenmeyi ifade eder. Aile, sürekliliği olan ama değişimler yoluyla kendini geleceğe taşıyan bir kurumdur ve çocuğun sosyalleşmesine önemli ölçüde katkıda bulunur. Aile sisteminde yetişkinlerin varlığı çocukların sosyal ve ahlaki gelişiminde etkin rol oynar. Aile hayatındaki aksaklıkların tespit edilmesi ve bu aksaklıkların giderilmesine yönelik çabalar çocuğun gelişimini de destekleyici bir etkiye sahiptir. Sağlıklı bir toplum yapısının ön koşulu sağlıklı bir ailedir. Aile yaşam eğitimi sağlıklı bir aile içi iletişim için büyük öneme sahiptir. Sosyal değişimin hızlanması, aile yaşam eğitimi gerekli kılmuştur. Her geçen gün gittikçe karmaşıklaşan toplumsal hayatta, bu hayatın bir parçası olan, kararlara ve seçimlere katılan herkesin aile yaşam eğitimine ihtiyacı vardır.

Aile yaşam eğitimi giderek büyüyen ve gelişen bir alandır. Aile yaşam eğitiminde, sosyal grupların ihtiyaçlarını tespit etme ve bu ihtiyaçlara yönelik eğitimler gerçekleştirme şeklinde ifade edilebilecek bir süreç takip edilir. Aile yaşam eğitimlerinin kapsamında ekonomiden sanata, eğitimden sağlığa yaşamın her alanı yer almaktadır. Aile yaşam eğitimi, kişilerarası ilişkilerin, davranış kalıplarının ve yaşam biçimlerinin çok yönlü bir bakış açısıyla değerlendirilmesini ifade eder. Aile yaşam eğitimi, bireylerin, ailelerin ve toplumun güçlendirilmesine odaklanan bir süreçtir. Verilen eğitimlerle sağlıklı bir aile ortamı için gerekli bilgi, tutum ve becerileri bireylere öğretmek hedeflenmektedir. Aile yaşam eğitimi ailelerin toplumsal hayattaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal hayatın düzenli işleyişine destek olması açısından da önem taşımaktadır.

Aile yaşam eğitimine yönelik Türkiye’de yürütülen çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların 1980’lerden bu yana belirgin hale geldiği görülmektedir. Aile Çocuk Eğitim Programı, Anne Baba Okulu ve Erken Destek Projesi aile yaşam eğitimine yönelik ülkemizde yürütülen programlardır. Ülkemizde bu programlar dışında lisansüstü düzeyde yapılan bazı araştırmalar da alana katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile Yaşam Eğitimi, Aile Eğitimi, Aile Sosyolojisi.

Abstract

Education is a social interaction activity. Education refers to being affected from the family at first and then from the widening social environment. The family is an institution that has continuity, but carries changes to the future and it contributes significantly to the socialization of the child. In the family system, the presence of adults plays an active role in the social and moral development of children. Spreading on effort to overcome disruptions and identifying the disruptions in family life has a supportive effect on the development of the child. A healthy family is a prerequisite for a healthy society. Family life education is of great importance for a healthy family communication. The acceleration of social change necessitated family life education. In everyday life, which is becoming more and more complex, people who are part of this life and who participate in decisions and elections need family life education.

Family life education is a growing and developing area. In family life education, a process that can be defined as determining the needs of social groups and carrying out trainings for these needs is followed. Within the scope of family life trainings, every area of life, from economy to art, from education to health, takes place. Family life education refers to the evaluation of interpersonal relations, behavior patterns and lifestyles from a multifaceted perspective. Family life education is a process that focuses on empowering individuals, families and society. It is aimed to teach individuals the knowledge, attitudes and skills necessary for a healthy family environment with the trainings given. Family life education is not only trying to meet the needs of families in social life, but also for supporting the regular functioning of social life.

When the studies carried out in Turkey for training in family life is examined, it is seen that these studies become evident since the 1980s. Family Child Education Program, Parents' School and Early Support Project are programs conducted in our country for family life education. In addition to these programs in our country, some researches at the postgraduate level also contribute to the field.

Keywords: Family Life Education, Family Education, Sociology of Family.

GİRİŞ

Toplumlar devamlılığını sağlayabilmek için eğitim kurumuna ihtiyaç duymaktadır. Eğitim kurumu toplumsal hayatın kurallı ve düzenli bir biçimde devam ettirilmesinde belirgin bir role sahiptir. Eğitim ve toplum arasında karşılıklı zorunlu bir etkileşim vardır. Eğitim kurumu ancak toplumsal bir ortamda işlevlerini yerine getirebilir, aynı şekilde toplum da ancak eğitim varsa devamlılığını sağlayabilir. Toplumun başlangıcından bu yana bu zorunlu etkileşim hep var olmuştur. Dolayısıyla, toplumun amaçsal, eğitim kurumunun da araçsal bir önemi olduğu söylenebilir (Aslan, 2001, 27).

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ysevim@firat.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, burcugezersen@firat.edu.tr

Eğitim toplumsal bir kurumdur. Eğitimin gerçekleşmesi yalnız grup içerisinde mümkündür. Eğitim, toplumsal bir etkileşim faaliyetidir. Bireyin, yalnız kalması eğitim imkanını yitirmesi anlamını taşır. Eğitim, başlangıçta aileden, sonrasında ise giderek genişleyen toplumsal çevreden etkilenmeyi ifade eder. Toplum oldukça geniş kapsamlı bir eğitim ortamıdır (Arvası, 2015, 38).

Toplumsal değerler bireylere toplumsal kurumlar aracılığıyla aktarılır. Aile bireylerin toplumsal değerleri edindiği ilk kurumdur. Okul ve akraba grubu toplumsal değerlerin bireylere aktarıldığı diğer temel toplumsal kurumlardır. Bireylerin sosyal gelişiminde toplumsal kurumlar oldukça önemli bir role sahiptir. İlk ve en temel sosyalleşme aracı olan aile, çocuğun gelişimini destekler. Çocuğun özelliklerinin bilinmesi ve çocukla ilgili gerçekçi hedefler konulması gelişimini kolaylaştırır. Çocuk için olumlu bir rol model teşkil edebilen anne babalar çocuğun olumlu değerler edinmesine rehberlik eder. Olumlu rol modeller çocuğun doğruyu ve yanlış ayırt etmesini ve kendi değer yargılarını oluşturmasını kolaylaştırır. Sosyalleşmede gözlem ve taklit önemli bir yere sahiptir. Çocuk, toplumsal davranış kalıplarını ve değerleri çevresini gözlemleyip taklit ederek öğrenir. Çocuk aile ortamında edindiği değerleri ve kuralları sosyal hayatta kullanır. Aile, çocuğun sosyal hayata uyum sağlamasına yardımcı olur ve sosyal hayatta daha aktif bir rol üstlenme konusunda çocuğu cesaretlendirir. Sosyal hayatta rol almak ve sorumluluk üstlenmek için çaba sarf eden bireyler daha donanımlı hale gelir. Aile, sürekliliği olan ama değişimler yoluyla kendini geleceğe taşıyan bir kurumdur. Her toplumda farklı değerlerle belirginleşen aileyi, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı toplumsal bir birim olarak tanımlamak mümkündür (Canatan, Yıldırım, 2016, 84).

Eğitim, yetişkin nesillerin genç nesiller üzerinde toplumsal hayata dair uyguladığı etkidir. Eğitimin amacı, toplumun entelektüel ve ahlaki talepleri doğrultusunda çocuğu geliştirmektir. Kısacası eğitim genç neslin toplumsallaşmasıdır (Durkheim, 2016, 54). Toplumsal eğitim bireylerin kişilik gelişimini destekleyen, onların ileriki hayatıyla ilgili kararlar almasını sağlayan etkili bir role sahiptir. Aile toplumun temel yapı taşıdır. Aile olmadan toplumdan söz edilemez. Aile tüm zamanlarda ve tüm toplumlarda görülen evrensel bir sosyal kurumdur. Bireyler aileden doğruluk, dürüstlük, sevgi, saygı gibi temel toplumsal değerleri edinir. Toplumsal hak ve sorumlulukların öğrenildiği ilk ortam yine ailedir. Aile, çocuğun topluma bakış açısını şekillendirir ve çocuğun kişilik gelişimine yardımcı olur. Ailenin olumlu atmosferi çocukta, sevgi, şefkat, hoşgörü ve cömertliği geliştirir. Aile, çocuğun sosyalleşmesine önemli ölçüde katkıda bulunur. Aile sisteminde yetişkinlerin varlığı çocukların sosyal ve ahlaki gelişiminde etkin rol oynar. Aile hayatındaki aksaklıkların tespit edilmesi ve bu aksaklıkların giderilmesine yönelik çabalar çocuğun gelişimini de destekleyici bir etkiye sahiptir.

Aile yaşam eğitimi, bireylere toplumsal rolleri hakkında rehberlik etmeyi amaçlayan planlı bir eğitimidir. Aile yaşam eğitiminin amacı, bireylerin yaşam kalitesinin geliştirilmesi için gerekli olan bilgi ve beceriler edinmelerine ve ailelerin toplumsal koşullara ve değişimlere uyum sağlamasına yardımcı olmaktır. Bu konuyla ilgili çalışmalarda ağırlıklı olarak aile içi ilişkiler ve iletişim, kültürel değişimlerin aileye etkileri, evlilik, çocuk gelişimi, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri gibi konuların incelendiği görülmektedir (Öztop, Yılmaz, 2015, 1).

Sağlıklı bir toplum yapısının ön koşulu sağlıklı bir ailedir. Aile içinde sağlıklı bir iletişim kurulabilmesinde anne babanın çocukluk dönemi özelliklerini bilen, çocuk yetiştirme bilgi ve becerisine sahip, özgüvenli ve yapıcı bireyler olmasının olumlu etkisi vardır (Çağdaş, 2003, 42). İdeal anne babayı tanımlamak kolay olmasa da, başarılı bir anne babanın çocuğu keşfetmeyi önemseyen, çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlı, çocuğa yönelik davranışlarında tutarlı, çocuğun bağımsız bir birey haline gelmesini destekleyen, çocuğa haklarını öğreten, çocuğun özdenetim ve sorumluluk duygusu sahibi bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunan niteliklere sahip olduğu söylenebilir (Yavuzer, 2010, 69-70). Aile yaşam eğitimi sağlıklı bir aile içi iletişim ve etkileşim için büyük öneme sahiptir.

1.1. Aile Yaşam Eğitimi

Sosyal değişimin hızı, aile yaşam eğitimi için gerekli kılmalıdır. Sosyal değişim hızının yavaş olduğu dönemlerde toplumsal değerler aile içinde bir nesilden diğerine küçük bir değişikliklerle geçebilir. Ancak değişimin hızlı olduğu dönemlerde değerlerin ve deneyimlerin bir nesilden diğerine aktarılması için zaman oldukça kısıtlıdır. Her geçen gün gittikçe karmaşıklaşan toplumsal hayatta bu hayatın bir parçası olan, kararlara ve seçimlere katılan herkesin aile yaşam eğitimine ihtiyacı vardır. Eğitimsel yaklaşımlarda belli sınırlamalar olabilir, ancak sosyalleşme süreci eğitim yoluyla kolaylaştırılabilir. Aile içi iletişim, uzmanların desteğiyle geliştirilmelidir. Aile yaşam eğitimi, ihtiyacı olan herkese sunulmalıdır (Smith, 1968, 57).

Aile yaşam eğitimi hareketi, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıldaki sosyal ve kültürel değişimlerle başlamıştır. Bu dönemin ebeveynleri, toplumsal değişimlerin çocukları üzerindeki etkileri konusunda endişeliydi ve sorularına bilimsel cevaplar bulmak amacıyla örgütlendi. Ancak günümüzde, aile yaşam

eğitimi artık bir hareket değil, gündelik hayatın yerleşik bir parçası konumundadır. Aile yaşam eğitimi çeşitli isimlerle anılmıştır. Bunlar arasında evlilik, aile ilişkileri, cinsiyet rolleri eğitimi gibi aile ile ilgili eğitimler yer almaktadır. Toplumlar tarafından yapılan vurgularda farklılıklar olmasına rağmen tüm toplumlarda odak noktası ailedir ve ortak hedef aile üyelerini daha verimli, anlamlı ve başarılı bir yaşam için eğitmektir (Siefke, 1972, 47).

Aile yaşam eğitiminin temel felsefesi insanlığın barış içinde yaşayabileceği bir toplumun temellerinin atılmasıdır. Bunun için bireylerin kendini geliştirmesi ve kendini gerçekleştirmeyi önemsemesi gerekmektedir. Toplumsal hayatta tüm bireylerin sorumluluk almayı öğrenmesi önemlidir. Toplumu tüm insanlar için yaşanabilir bir hale getirmek, aile yaşam eğitiminin çıkış noktasını oluşturmaktadır (Luckey, 1978, 69).

Aile yaşam eğitimi giderek büyüyen ve gelişen bir alandır. Aile yaşam eğitimi, toplum eğitimi, kamu eğitimi, sağlık hizmetleri eğitimi vb. pek çok alanda giderek yaygınlaşarak yürütülmektedir. Ancak nadiren aile yaşam eğitimi olarak adlandırılır. Belki de, aile yaşam eğitimcilerinin karşılaştığı en büyük sorun kim oldukları, ne yaptıkları ve neleri sunmaları gerektiği konusunda bilinç ve anlayış eksikliğidir (Cassidy, 2009, 1). Aile yaşam eğitiminin tanımlanması, sadece programın niteliğini açıklığa kavuşturmakla kalmayıp aynı zamanda temel içeriği ortaya koymuştur. Aile yaşam eğitimi ailelerle ilgili bilgilerin güncellenmesi, ihtiyaçların tespit edilip bu doğrultuda rehber programların hazırlanması, aile yaşam eğitimcilerinin eğitilmesi ve aile yaşam eğitimlerinin gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanabilecek bir içeriğe sahiptir (Arcus, 1987, 5,9). Aile yaşam eğitiminde, sosyal grupların ihtiyaçlarını tespit etme ve bu ihtiyaçlara yönelik eğitimler gerçekleştirme şeklinde ifade edilebilecek bir süreç takip edilir (Wiley, Ebata, 2004, 280).

Aile yaşam eğitimi, eğitimcilerin bireylerin mevcut ve gelecekteki ailesine özgü sorunları en yapıcı şekilde çözebilmelerini sağlamak amacıyla bilinçli olarak oluşturdukları tüm eğitim yaşantılarını içerir (Lee, 1963, 106). Aile yaşam eğitimlerinin kapsamında ekonomiden sanata, eğitimden sağlığa yaşamın her alanı yer almaktadır. Aile yaşam eğitimleri kişiler arası ilişkilerin söz konusu olduğu her alanı kapsar (Avery, Lee, 1964, 28). Aile yaşam eğitimi, kişilerarası ilişkilerin, davranış kalıplarının ve yaşam biçimlerinin çok yönlü bir bakış açısıyla değerlendirilmesini ifade eder. Aile yaşam eğitimi arkadaşlık, cinsiyet eğitimi, evlilik, çocuk gelişimi ve yaşam biçimleri olmak üzere beş temel kategoride gerçekleştirilmektedir (Herold, Kopf, Carlo, 1974, 365). Ailedeki roller, ebeveynlik biçimleri ve çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık şeklinde ifade edilen yaşam dönemlerine ilişkin özellikler, aile yaşam eğitimi programlarında ele alınan konulardan sadece birkaçıdır (Ballard, Morris, 2003, 129).

Aile yaşam eğitimi, bireylerin, ailelerin ve toplumun güçlendirilmesine odaklanan bir süreçtir. Bireye, aileye ve topluma yönelik yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen bu eğitim süreci program geliştirme, uygulama, değerlendirme, eğitim, öğretim ve araştırma dahil olmak üzere pek çok faaliyeti kapsar (Bredehoft, 2001, 134). Aile ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi aile yaşam eğitiminin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Verilen eğitimlerle ailelere ihtiyaçlarının giderilmesinde rehberlik etmek, mevcut aile ortamını geliştirmek, gelecekteki aile işleyişine bireyleri hazırlanmak, ailelere zorluklarla başa çıkma yollarını öğretmek, sağlıklı bir aile ortamı için gerekli bilgi, tutum ve becerileri bireylere öğretmek hedeflenmektedir (Myers-Walls, Ballard, Darling, Myers-Bowman, 2011, 370).

Aile yaşam eğitimi ailelerin toplumsal hayattaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal hayatın düzenli işleyişine destek olması açısından da önem taşımaktadır. Aile yaşam eğitimlerinin bireylerin devam ettikleri eğitim programlarıyla eşgüdümlü bir şekilde veya bireyler için tanıdık ortamlarda verilmesi katılımı teşvik edici bir unsurdur (Ballard, Morris, 2005, 470). Bir diğer teşvik edici unsur ise internettir. İnternet hem aile yaşam eğitiminde önemli bir kaynak, hem de bireylerin çok yönlü gelişimine katkıda bulunan temel bir araç görevi üstlenir (Hughes, 2001, 170). İnternet yetişkinlerin aile yaşam eğitimi ihtiyaçlarını karşılamada oldukça etkilidir. Sanal sınıflar, video konferans ve canlı yayın dersleri verilmesi yoluyla yetişkinlerin eğitimlerden daha fazla yararlanması sağlanabilir (Morris, Ballard, 2003, 172).

1.2. Türkiye’de Aile Yaşam Eğitimi Konusunda Yapılan Çalışmalar

Aile yaşam eğitimine yönelik Türkiye’de yürütülen çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların 1980’lerden bu yana belirgin hale geldiği görülmektedir. Aile Çocuk Eğitim Programı, Anne Baba Okulu ve Erken Destek Projesi aile yaşam eğitimine yönelik ülkemizde yürütülen programlardır (Hamamcı, 2016, 82). Ülkemizde bu programlar dışında lisansüstü düzeyde yapılan bazı araştırmalar da alana katkı sağlamaktadır. Bu araştırmalarda özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ailelerine yönelik eğitimler (Acar, 2017; Gökçe, 2017; Koca, 2017; Özcan, 2004), okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile eğitimleri (Öztürk, 2016; Demircioğlu, 2012; Güzel, 2006; Kaya, 2002) ve sağlık konusuna yönelik aile eğitimleri (Kaçamak, 2016; Sönmez, 2008; Karataş, 2007; Uzun, 2004) ön plandadır.

Aile Çocuk Eğitimi Programı üç temel aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama ailenin eğitim ihtiyaçlarının belirlendiği ve gerekli eğitimlerin verildiği süreci kapsayan Aile Eğitim Programı (AEP)'dir. İkinci aşama, çocuğun gelişiminin desteklenmesine yönelik annelerin çocuklarıyla oynayacağı oyunlardan oluşan süreci kapsayan Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)'dir. Üçüncü aşama ise çocuğun gelişiminin desteklenmesine yönelik annelere ev ortamını nasıl düzenlenmeleri gerektiği konusunda ve oyuncak yapımı konusunda yapılan uygulamalı çalışmaları kapsamaktadır. Toplamda 10 hafta süren eğitim sürecinde eğitimciler her hafta evde 20 dakika AEP, 20 dakika GEP ve 20 dakika ev ortamını destekleme etkinlikleri gerçekleştirmektedir (Ersoy, Kurtulmuş, Tekin, 2014, 1080).

Ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen Aile Eğitim Programı (AEP) ailelerin toplumsal hayatta güçlendirilmesi amacıyla bireylerin eğitim, sağlık, hukuk, ekonomi ve benzeri alanlarındaki hizmetlerden daha etkili bir biçimde yararlanmalarını, aile yaşam kalitesinin artırılmasını, kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını, aile içinde oluşabilecek riskli durumların önlenmesini, yaşanan sorunların çözümlenebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ailelerin eğitimsel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak geliştirilmiş olan AEP, "Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi)", "Evlilik ve Aile Hayatı", "Aile Yaşam Becerileri", "Okul ve Aile", "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri" olmak üzere 5 temel alandaki eğitim modüllerini kapsamaktadır. Aile hayatına bütüncül bir bakışla yaklaşılmasının amaçlandığı bu modüllerle, ailenin yaşam kalitesini iyileştirmek, yaşamın farklı dönemlerinde yaşanması olası sorunlarla ilgili aileleri bilgilendirmek, sorunlar oluşmadan gerekli önlemlerin alınması için bireyleri bilinçlendirmek, aile içi sorunlara yönelik farkındalık oluşturmak ve bireylerin bu sorunları çözmelerine yardımcı olacak bilgi ve becerileri edinmelerini sağlamak hedeflenmektedir (AEP, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından 0-18 yaş grubundaki çocukların bakımından sorumlu bireyleri ve aileleri bilgilendirmek amacıyla "Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş)" yürütülmektedir. Çocukluk ve ergenlik gelişim dönemleri temel alınarak gerçekleştirilen bu program Müdürlük tarafından daha önce yürütülmüş olan programların geliştirilip güncellenmesi yoluyla oluşturulmuştur. Bu eğitimlerin temel amacı çocuğun gelişiminin çok yönlü bir biçimde desteklenmesi konusunda ailenin etkisinin öneminden hareketle ailelerin geliştirilmesini sağlamaktır. Çocukluk yıllarını iyi değerlendirmek geleceğe yatırım olarak görülmektedir (MEB, 2015). Ülkemizde yaygınlaştırılmaya çalışılan anne eğitimi programlarının bir kısmı MEB, üniversiteler ve UNICEF işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Anne Eğitimi Programı "Anne Eğitimi Programı (AEP)" ve "Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)" olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (Ömeroğlu, 1999, 142).

Ülkemizde aile kurumunu desteklemeyi hedefleyen organizasyonlardan biri olan Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), "Anne Destek Programı", "Baba Destek Programı", "Dere Tepe Programı" ve "İlk 6 Yıl Mobil Uygulama" olmak üzere aile eğitimlerini 4 temel alanda yürütmektedir. Bu eğitimlerle toplumdaki bütün bireylerin birlikte gelişmesi hedeflenmektedir. Bu eğitimlerdeki temel amaç farklı sosyokültürel ve sosyoekonomik özelliklere sahip gruplara yönelik gerçekleştirilen anne baba eğitimleriyle, çocukların gelişimini desteklemek için ailelerin güçlendirilmesidir (AÇEV, 2018).

Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitimi (EÇE) uygulamaları incelendiğinde, ailelere çocukların eğitimi, sağlık, beslenmesi vb. konularda çeşitli programları uygulandığı görülmektedir. Türkiye'de ağırlıklı olarak 5-6 yaş grubu çocukların özellikleri ile ilgili erken çocukluk eğitimi hizmeti verilmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve birçok kurum ve kuruluş 0-6 yaş çocuklarının ailelerine eğitim hizmeti vermektedir. Başta Anne Çocuk Eğitim Vakfı ve UNICEF olmak üzere pek çok sivil toplum kuruluşu erken çocukluk eğitimi programlarını yürütmektedir (Kılıç, 2010, 102).

Şahin ve Kalburan (2009), dünya çapında aile eğitimi ile ilgili uygulamaları incelediği araştırmada, aile çocuk iletişimi ve çocuk bakımı açısından aile eğitimi programlarının olumlu etkileri olduğunu tespit etmiştir. Tüm dünyada farklı zaman dilimlerinde, farklı bölgelerde, farklı demografik özelliklere sahip ailelere farklı aile eğitimi programları uygulanmaktadır. Yürütülen bu eğitim faaliyetlerinin ortaya çıkardığı genel sonuç, hangi demografik özelliklere sahip olursa olsun bütün ailelerin farklı konularda aile eğitimine ihtiyaç duyduğu yönündedir. Yürütülen eğitim programları sonunda aile içi ilişkilerin geliştiği, ebeveyn davranışlarının olumlu bir biçimde değiştiği, anne babaların edindikleri bilgiler sebebiyle öz yeterlilik algılarının arttığı ve stres düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.

Aile yaşam eğitimine yönelik güncel programlara bakıldığında bu eğitimlerde bilimsel bilginin yanı sıra toplumsal değerlerin de aktarıldığı görülmektedir. Bilimsel bilgiler bireylerin problem çözme becerilerini geliştirmek amacıyla, toplumsal değerler ise aileyi güçlendirmek amacıyla aktarılmaktadır. Aile

yaşam eğitimi sadece örgün eğitimi değil, yaygın eğitimi de kapsar. Ayrıca, bu eğitimler mevcut diğer eğitim programlarının içinde de verilmektedir (Whitehead, 1979, 353).

Pek çok ülkede aile yaşam eğitim hizmetlerinin sistemli bir hale getirilmesiyle toplumsal sapmaların, suçların, aile içi anlaşmazlıkların, gençlik dönemi sorunlarının önlenebileceğine dair anlayış yaygınlaşmıştır. Aile yaşam eğitimlerine katılımı artırmak için eğitimler çoğunlukla kurslar, okullar, üniversiteler gibi sosyal grupların iletişim kurabileceği ortamlarda düzenlenmektedir (Crowe, 1972, 71).

Aile yaşam eğitimine olan ilgi giderek artmaktadır. Ancak bu ilgi yeni değildir. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda yaşanan sosyokültürel değişimler ailenin işlevlerini kaçınılmaz bir şekilde etkilemiştir. Modern aile hayatının sorunlarına yönelik artan ilgiye yol açan bir takım sosyal, ekonomik ve bilimsel etkenler vardır. Sanayileşme, kentleşme, çekirdek aile yapısının yaygınlaşması ve kadınların çalışma hayatında daha aktif rol almaya başlaması gibi etkenler evliliklerin, aile yapısının ve ebeveyn çocuk ilişkisinin değişmesine neden olmuştur. Değişimin bu kadar belirgin olduğu bir toplumsal yapıda aile kurumunda yaşanan sorunların çözümünde aile yaşam eğitimi önemli bir gereklilik halini almıştır (Darling, 1987, 815).

Aile yaşam eğitimi ailenin gelişmesine katkıda bulunan sosyal, kültürel, ekonomik vb. pek çok bilgiyi içermektedir. Bireylerin kendini geliştirmesini desteklemek bu eğitimin temel işlevini ifade eder. Aile, toplumun gelişmesinin ön koşuludur. Ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda informal eğitimi yüzyıllar boyunca uygulamaktadır. Bu yönüyle ebeveyn eğitimi etkili aile hayatı için önemli bir disiplin haline gelmiştir (Brillinger, Brundage, 1989, 121).

SONUÇ

Değişimin hızlı bir biçimde gerçekleşmesi toplumsal hayatın daha karmaşık hale gelmesine neden olmuştur. Bütün toplumsal kurumlarda olduğu gibi aile kurumunda da bu hızlı değişimin etkileri görülmektedir. Aile, toplumun temeli ve toplumsal hayatın devamlılığının sigortası olarak görülmektedir. Ailede yaşanacak sorunlar ve aksaklıklar toplumsal hayatı da olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı şekilde ailenin gelişimi toplumun gelişimine öncülük etmektedir. Aile içi ilişkilerin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi, bireylerin aile hayatı içinde kendilerini gerçekleştirme imkanı bulabilmesi ve çocukların bilimsel bilgiler ışığında bilinçli bir biçimde yetiştirilmesi toplumsal gelişimi desteklemektedir. Ailelerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi noktasında aile yaşam eğitimine önemli ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır. Aile yaşam eğitimi sağlıklı bir aile yapısının oluşmasını ve dolayısıyla sağlıklı bir toplum yapısına ulaşmayı, toplumsal refahı ve kalkınmayı beraberinde getirmektedir.

Aile yaşam eğitimi zaman ve mekan ayrımı gözetmeksizin bütün toplumlarda sürdürülmektedir. Bu eğitimlerin içeriği aile bireylerinin tamamının eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hazırlanmaktadır. Bireylerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen bu eğitimler bireylerin kendini ve diğer bireyleri daha iyi tanımasını ve anlamasını, bilgi ve beceri edinmesini ve toplumsal ilişkilerini güçlendirmesini sağlamaktadır. Aile yaşam eğitim programlarında bireylere sağlık, eğitim, ekonomi, sanat gibi pek çok alanla ilişkili geniş kapsamlı bir eğitim olanağı sunulmaktadır.

Aile yaşam eğitimlerinin içeriği incelendiğinde tüm toplumlarda tüm zamanlarda aile eğitimine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Aile eğitimleri dünya çapında pek çok kurum ve kuruluş tarafından planlı ve sürekli bir biçimde yürütülmektedir. Araştırmalar ve çalışmalar incelendiğinde, son yıllarda önemi daha da belirgin hale gelen aile yaşam eğitim programlarının geniş kapsamlı hedefleri ve içeriğiyle bireylerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeterli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ihtiyaçlar ve deneyimler doğrultusunda çalışmaların güncellendiği görülmektedir. Eğitim içeriklerinin belirlenmesi ve planlamaların yapılması noktasında ailelere etkin bir rol verilmektedir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, bu eğitimlerin hem ebeveynler hem de çocuklar üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, aile yaşam eğitimlerinin yaygınlaştırılmasının ailelerin ve toplumların gelişimi için oldukça faydalı olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, F.M. (2017). *Aile eğitimine devam eden işitme kayıplı çocuk babalarının babalık deneyimlerine ilişkin algılarının incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- AÇEV (2018). *Anne Babalar için*. Anne Çocuk Eğitim Vakfı. (Erişim Tarihi: 05.10.2018). <https://www.acev.org/ne-yapiyoruz/anne-babalar-icin/>
- AEP (2018). *Aile Eğitim Programı*. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (Erişim Tarihi: 05.10.2018). <https://www.aep.gov.tr/>
- Arcus, M. (1987). A framework for life-span family life education. *Family Relations*, 5-10.
- Arvasi, S. A. (2015). *Eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Bilgeoğuz.
- Aslan, A. K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 16-30.
- Avery, C. E., Lee, M. R. (1964). Family life education: Its philosophy and purpose. *The Family Life Coordinator*, 13(2), 27-37.

- Ballard, S. M., Lane Morris, M. (2005). Factors influencing midlife and older adults' attendance in family life education programs. *Family Relations*, 54(3), 461-472.
- Ballard, S. M., Morris, M. L. (2003). The family life education needs of midlife and older adults. *Family relations*, 52(2), 129-136.
- Bredelhof, D. J. (2001). The framework for life span family life education revisited and revised. *The Family Journal*, 9(2), 134-139.
- Brillinger, M. E., Brundage, D. H. (1989). Family-life education. In *Lifelong Education for Adults*, (121-124).
- Canatan, K. (2016). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Cassidy, D. (2009). Challenges in family life education: Defining and promoting the profession. *Family life education: Integrating theory and practice*, 2 (1-16).
- Crowe, K. (1972). Family life education. *Canadian Journal of Public Health*, 63(1), 69-72.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Eğitim.
- Darling, C. A. (1987). Family life education. In *Handbook of marriage and the family* (815-833), Springer, Boston, MA.
- Demircioğlu, H. (2012). Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Durkheim, E. (2016). Eğitim ve sosyoloji. (Çev.: P. Ergenekon). İstanbul: Pinhan.
- Ersoy, Ö. A., Kurtulmuş, Z., Tekin, N. Ç. Aile Çocuk Eğitim Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına ve Ev Ortamını Düzenlenmelerine Etkisinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1077-1090.
- Gökçe, S. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ailelerin katıldıkları aile eğitimi programı sonrasındaki yaşam döngüsüne ilişkin görüşleri*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Güzel, Ş. (2006). *Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Hamamcı, Z., Sevim, S. A. (2016). Türkiye'de aile rehberliği çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22).
- Herold, E. S., Kopf, K. E., Carlo, M. (1974). Family life education: Student perspectives. *Canadian Journal of Public Health/Revue Canadienne de Sante'e Publique*, 365-368.
- Hughes Jr, R. (2001). A process evaluation of a website for family life educators. *Family Relations*, 50(2), 164-170.
- Kaçamak, D. (2016). *Okul öncesi dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu: Uyku, mizaç, sosyal biliş, yürütücü işlevler ve gelişimsel basamakların değerlendirilmesi ve aile eğitiminin semptom değişimine etkilerinin araştırılması*. Ege Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi.
- Karataş, Ö. (2007). *Spina bifidalı hastaların demografik özellikleri ve hastalıkla ilgili aile eğitiminin etkinliği*. İstanbul Üniversitesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi.
- Kaya, Ö.M. (2002). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Koca, A. (2016). *İşitme kayıplı çocuğu olan bir ailenin aile eğitimi sürecinin incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Lee, M. R. (1963). How do experts define "Family life education"? *The Family Life Coordinator*, 12(3/4), 105-106.
- Luckey, E. B. (1978). Family life education revisited. *Family Coordinator*, 69-73.
- MEB (2015). *Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş) Uygulamaları ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular ve Cevapları*. (Erişim Tarihi: 05.10.2018). <http://aileegitimi.meb.gov.tr/detay.php?id=8>
- Morris, M. L., Ballard, S. M. (2003). Instructional techniques and environmental considerations in family life education programming for midlife and older adults. *Family Relations*, 52(2), 167-173.
- Myers-Walls, J. A., Ballard, S. M., Darling, C. A., Myers-Bowman, K. S. (2011). Reconceptualizing the domain and boundaries of family life education. *Family Relations*, 60(4), 357-372.
- Ömeroğlu, E. (1999). MEB Halk Eğitim Merkezlerinde uygulanan anne eğitimi kurslarına genel bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*, (142).
- Özcan, N. (2004). *Zihin özürlü çocuklara tuvalet becerisi öğretimine yönelik aile eğitimi programının etkililiği*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Öztop, H., Yılmaz, F. (2015). Aile Yaşantısı Eğitimi: Amacı ve Kapsamı. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1-19.
- Öztürk, M. (2016). *Erken çocukluk dönemi uyku sorunları aile eğitiminin etkinliği*. Marmara Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi.
- Siefke, W. R. (1972). Parental assessment of family life education content: analysis of one elementary school. Portland State University.
- Smith Jr, W. M. (1968). Family Life Education-Who Needs It?. *Family Coordinator*, 55-61.
- Sönmez, N.D. (2008). *Eve dayalı gündüz tuvalet kontrolü aile eğitimi programı'nın annelerin kurulum kaydı tutma ile gündüz tuvalet kontrolü kazandırma becerisini ve çocukların gündüz tuvalet kontrolünü kazanmasındaki etkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Şahin, F. T., Kalburan, F. N. C. (2009). Aile Eğitim Programları ve Etkililiği: Dünyada Neler Uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 1-12.
- Uzun, B. (2004). *Çocuklarda idrar yolu enfeksiyonu ve aile eğitiminin enfeksiyon tekrarına etkisi*. Marmara Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Whitehead, K. D. (1979). Family life education. *The Linacre Quarterly*, 46(4), 352-361.
- Wiley, A. R., Ebata, A. (2004). Reaching American families: Making diversity real in family life education. *Family Relations*, 53(3), 273-281.
- Yavuzer, H. (2010). *Ana-baba ve çocuk: ailede çocuk eğitimi*. Ankara: Remzi.